

І.В. Єршова-Бабенко

ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЦІННОСТЕЙ У ОБДАРОВАНІЙ ОСОБИСТОСТІ. ДІАГНОСТИЧНА К-МЕТОДИКА «10×10»

Єршова-Бабенко І.В. Теоретичний підхід до вивчення особистісних цінностей у обдарованій особистості. Діагностична К-методика «10×10». У статті розглянуто психосинергетичний підхід для вирішення проблеми розуміння психологічних особливостей процесу і механізмів розвитку особистісних цінностей, їх специфіки у обдарованій особистості в сучасних умовах. Запропонована діагностична й корекційна композиційна методика «10 малюнків за 10 хвилин» («10×10») і концептуальна модель «ціле-в-цілому».

Ключові слова: психосинергетичний підхід, композиційний метод «Створююча Сила», діагностично-корекційна методика «10 на 10», концептуальна модель «ціле-в-цілому», обдарована особистість.

Єршова-Бабенко І.В. Теоретический подход к изучению личностных ценностей у одаренной личности. Диагностическая К-методика «10х10». В статье рассмотрен психосинергетический подход для решения проблемы понимания психологических особенностей процесса и механизмов развития личностных ценностей, их специфики у одаренной личности в современных условиях. Предложена диагностическая и коррекционная композиционная методика «10 рисунков за 10 минут» («10×10») и концептуальная модель «целое-в-целом».

Ключевые слова: психосинергетический подход, композиционный метод «Создающая Сила», диагностико-коррекционная методика «10 на 10», концептуальная модель «целое-в-целом», одаренная личность.

Постановка проблеми. Проблема розуміння психологічних особливостей процесу і механізмів розвитку особистісних цінностей, їх специфіки у обдарованій особистості в сучасних умовах отримала максимальну актуальність.

Це обумовлено такими факторами, як: 1) висока швидкість зміни психологічних (інформаційних, соціальних) умов розвитку особистісних цінностей (кількісний аспект); 2) зміна набору і змісту цінностей при одночасній вимозі стійкості (якісний аспект).

Швидкість і багатовимірність змін умов ведуть до надмірного напруження можливостей людини на всіх рівнях її життя – психологічному, соматичному, соціальному та ін. [4; 5].

Аналіз останніх публікацій. Вирішенням питання про теоретичний підхід до названої проблеми пропонується психосинергетичний підхід [4] і композиційний метод «Створююча Сила» [5]. В рамках цього підходу здійснено теоретичні, методологічні, концептуальні та емпіричні, в т.ч. дисертаційні, дослідження особистісних цінностей [5], цілісності особистості (концептуальної моделі), діагностичних і корекційних проєктивних методик: «10×10», «ПВК», «Видалення зайвого»/ «Викреслювання» [5; 6; 8; 9].

У контексті даного підходу розглядається нове для психологічної науки явище – критична різниця й її одночасний прояв на двох і більше рівнях: на рівні швидкості (за даними психології особистісні цінності змінюються повільніше інших складових особистості, «в останню чергу»), на рівні змісту, сенсу [5].

Такі умови вимагають від особистості вже не тільки неординарних рішень (креативних, творчих), а й змушують частіше йти на внутрішньоособистісний конфлікт з

досягнутою ціннісною «нормою». При цьому обдарована особистість характеризується присутністю третього рівня критичної різниці – в аспекті початкової відмінності процесу розвитку її особистісних цінностей від соціальної норми цього процесу у особистості. В таких умовах особливого значення набувають адаптивні можливості особистості, особливості її дезадаптації.

Стаття присвячена питанню дослідження специфіки процесу і механізмів розвитку цінностей у обдарованій особистості в умовах дії зазначених факторів і явища різнорівневої критичної різниці, яке породжується ними. Це розглядається з позицій виникаючого керуючого параметра у поведінці особистості, у розвитку її цінностей, досліджених в контексті концептуальних моделей, теорії психіки, свідомості і особистості, принципів і категоріально-понятійного апарату психосинергетики [5].

Формулювання мети і завдань статті. Мета статті показати:

- принципову новизну сучасних психологічних умов процесу розвитку особистісних цінностей і його специфіку у обдарованій особистості,
- ефективність теоретичної і методологічної, емпіричної і методичної бази психосинергетичного підходу у вирішенні проблеми розуміння психологічних особливостей процесу і механізмів розвитку особистісних цінностей, їх специфіки у обдарованій особистості, а також
- у вирішенні практичних завдань дослідження.

Виклад методики і результатів дослідження. Композиційний метод «Створююча Сила», в подальшому «К-метод», розроблений нами в рамках психосинергетики і її концептуальних позицій, включає групу методик, в подальшому «К-методики», створених нами на його основі (1991-2015), «10×10», «Викреслювання» або «Розвиток нелінійного мислення» та ін. У даній статті мова йде про першу з двох, інші викладені в [5].

Призначення і можливості К-методу і К-методик, як показали дослідження, в т.ч. дисертаційні експериментальні [8; 9], мають широкий спектр і спрямовані на різні рівні, які розглядаються в психосинергетиці як композиційно організовані цілісності, цілісні утворення в рамках концептуальної моделі «ціле-в-цілому» / «ціле в цілому», «середовище-в-середовищі». Характеристики подібних середовищ описуються в термінах нелінійності, самоорганізації, складності поведінки, нерівноважності, динамічного хаосу. Це призводить до питання існування і специфіки поведінки такого явища як неврахований продукт/суб'єкт – результат відносин між цілісностями/цілими/середовищами.

Теоретико-методологічною підставою К-методу і К-методик, таким чином, є концептуальна модель «ціле в цілому» («цвц») / «нелінійне середовище-в-нелінійному середовищі» («нс-в-нс»), їх похідні: концепція осьового просторово-часового центрування (ОПЧЦ) і осьового людино-просторово-часового центрування особистості (ОЛПЧЦо) макроцілого, макроцілісності, макросередовища і кожного цілого/цілісності/середовища, включеного в макро-. Також в цю основу входять принципи психосинергетики, векторність процесу, відносин і неврахованого продукту, власне присутність результату відносин середовищ, систем, композицій – самого «неврахованого продукту/суб'єкта» та ін.

Розглянемо детальніше К-методику «10×10».

Діагностичний її варіант являє собою процедуру, коли діагностуємий клієнт/пацієнт отримує завдання намалювати за 10 хвилин 10 малюнків на будь-які теми. Вибирає теми сам діагностуємий. Малює будь-якими засобами – олівцями, фарбами, ручкою, фломастерами та ін., які також обираються самим діагностуємим. Малюнки виконуються

на стандартному аркуші паперу формату А4. Методика може бути застосована для людей різного віку.

Дана методика відноситься до групи проєктивних методик, що виділяються і застосовуються в психології, соціології та інших науках. Принципова відмінність нашої методики від наявних в психології проєктивних методик, полягає в:

- 1) макроаналізі усіх 10-ти малюнків як одного макрозображення,
- 2) оцінюванні композиційних характеристик макрозображення у цілому, а також в об'ємі і динаміці з позиції цілісності і психосинергетичної концептуальної моделі «ціле-в-цілому», теорії композиції В. Бабенко (2013) – діагоналей, розташування точки, форми, фігури, видимих і проєцируємих меж геометричної фігури, яка утворена макрозображенням,
- 3) розгляді в рамках теорії психіки і К-методу І.В. Єршової-Бабенко.

Таким чином, прийнятий у психології аналіз психосемантичних механізмів малюнкової проєкції в даній К-методиці спирається на принципово нові макрокомпозиційні (авторські) характеристики:

- не окремого малюнка, а макрозображення в цілому з 10-ти малюнків як композиційно образотворчого об'ємного цілого або цілісності в нелінійній динаміці внутрішнього світу людини в її просторі й часі;
- не тільки видимої геометричної фігури в межах аркуша/малюнка, але і її продовження за межами аркуша¹.

Ці макрокомпозиційні інструменти є високоінформативними, досить адекватними для отримання об'єктивної інформації та високошвидкісними (що підтверджено експериментально у 1998-2014). Це допомагає фахівцеві не тільки правильно розпізнати і сформулювати проблему діагностуємого, але і зробити це швидко.

Діагностичний інструментарій завжди був затребуваний у психологічній практиці. Особливо актуальною виявляється дана К-методика, оскільки вона дозволяє швидко і ефективно

- діагностувати стан особистості в цілому/цілісності,
- оцінити можливі деструкції в її структурі і поведінці в цілому, а не тільки фрагментарно,
- виявити зони потенційного особистісного росту в співвідношенні з її цілісністю.

Ще одним продуктивним аспектом даної К-методики є її можливість за рахунок організаційної структури процедури отримати за короткий термін максимально доступну інформацію про стан особистості досліджуваного і відстежити динаміку зміни її стану. Тому дана методика особливо продуктивна при роботі з обдарованою молоддю.

Дана методика орієнтована на стан особистості в цілому/цілісності, внутріпсихічного, внутріособистісного світу людини, який розглядається як з'єднання різного характеру цілих, наприклад, сфер, включених у нього [4], з позицій концептуальної моделі психосинергетики «ціле в цілому»/«ц-в-ц» – макроціле. Дані позиції включають уявлення про нелінійність і цілого і макроцілого, в даному випадку, особистості.

Методологічна відмінність полягає в змісті поняття «цілісність» / «ціле» в новітній

¹ Значущість підтверджується кореляційним і факторним аналізом цих параметрів, наведених у дисертаційному дослідженні Ю. Мадінової, виконаним в 2012–2015 рр. на кафедрі філософії («філософії та біоетики» з 2013 р.) Одеського національного медичного університету (ОНМедУ) при нашому науковому керівництві в рамках наукової теми кафедри «Методологічні проблеми розробки нової теорії психіки і ноетики в контексті постнекласики» № держ. рег. 0108U011002 Роки виконання: 2008–2013 рр. Дисертація захищена в 2016 р. за спеціальністю 19.00.01 – Загальна психологія та історія психології

холістиці [5], яка має на увазі відносини цілих, а не частини і цілого. Також відмінність у нелінійності як самих розглянутих психічних явищ, особистісних процесів, так і їх відносин і складної поведінки на основі моделі «нелінійне середовище-в-нелінійному середовищі». Нарешті, відмінність і в макрокомпозиційному рівні аналізу (композиційний метод). Крім того, виділено результат відносин між цілими / цілісностями / середовищами – «неврахований продукт», який потенційно може виступати як діючий суб'єкт – «неврахований суб'єкт» і впливати на те, що відбувається.

В даному підході вираз «динаміка зміни стану особистості» носить принципово новий характер, так як розкривається через уявлення про нелінійність, нерівноважність як обов'язкову умову самих психічних процесів, їх відносин і результату по типу «неврахований продукт / суб'єкт», а також ролі явища крайньої нерівноважності. Нарешті, через нашу інтерпретацію уявлення про фазовий перехід нового типу [10]. Тим самим підхід змістовно і концептуально відрізняється від загальноприйнятого як на рівні терміну «динаміка», так і на рівні термінів «особистість», «стан».

Так, наприклад, в трактуванні змісту терміну «динаміка» ми, слідом за [10] дотримуємося наступних поглядів, спираючись на відміну нашої позиції «ціле-в-цілому», а не «частина-ціле».

Точка зору І. Пригожина. У розділі «Відродження динаміки» автор нерівноважної термодинаміки підкреслює, що динамічна система або динаміка, яку він розглядає, сильно відрізняється від тієї динаміки, яку викладають багато підручників, але яка є, фактично, динамікою 19-го століття. Прототипом динамічної системи в 19-му столітті прийнято було вважати систему, яка інтегруєма. Важливим є зміст, вкладений автором наведеної цитати в поняття «динамічна система», оскільки свідчить про іншу основу і трактування динамічної системи, сформульованої в науці 2-ї половини ХХ ст. І далі І. Пригожин пише: «З позицій динаміки 19-го століття вирішити рівняння руху означало «вдало» вибрати координати – так, щоб відповідні імпульси були інваріантами руху. Такий підхід виключав взаємодію між частинами системи. ... Ставка на інтегровані системи провалилася. В кінці 19-го століття Брунс і Пуанкаре довели, що більшість динамічних систем, починаючи зі знаменитої проблеми трьох тіл, є неінтегруєми. Поряд з цим доказом, сама ідея наближення до рівноваги, сформульована на мові теорії ансамблів, вимагала виходу за межі ідеалізації інтегрованих систем» [10].

Точка зору психологів. Поняття «динамічна модель психіки» ми зустрічаємо у З. Фрейда. Вона заснована на припущенні автора, що конфліктуючі сили особистості (взаємодія між частинами системи) породжують її думки, емоції і поведінку і ці конфліктуючі сили існують на різних рівнях свідомості, а деякі з них абсолютно неусвідомлювані. З точки зору біофізиків (Волькенштейн, 1984) нерівноважна термодинаміка виявляється необхідною при трактуванні динамічних процесів, – перш за все, явищ розвитку.

Як показано в [5; 8; 9] одна з особливостей відомих в психології проєктивних методик полягає в недостатньо структурованому матеріалі. У той же час вважається [2], що саме структурований матеріал виступає в якості стимулу до заповнення відсутньої інформації (структуруючих принципів) з внутрішнього світу особистості (її власної організації).

К-методика «10×10» відрізняється заповненням в тому числі цю особливість і демонструє високий рівень структурованості матеріалу. Це забезпечує породження процесів самопроєктування, фантазії, творчості, а не тільки тих чи інших окремих (частини цілого) розрізнених характеристик суб'єкта [7]. Також в даній К-методиці

активізуються і якісно інші характеристики особистості – макрорівневі, що включають поняття цілого, цілісності, середовища та їх нелінійності (нелінійна динаміка, динамічний хаос), нерівноважності в першу чергу. Вони дозволяють, з одного боку, аналізувати при діагностиці цілісність внутрішнього світу особистості через його макроповедінку, в т.ч. і макроструктурні механізми і характеристики. З іншого боку, цілісно впливати на ціле / цілісність / середовище при створенні необхідної якості в процесах формування, корекції і розвитку особистості.

При цьому на рівні цілісності недостатньо структурований матеріал може виконувати продуктивну функцію динамічного хаосу. Як показано в [5], такий матеріал може грати продуктивну роль, якщо підштовхує, змушує особистість до створення своєї якісно нової поведінки, структури / макроструктури свого внутрішнього світу з синтезом макрокомпозицій. Наприклад, особистість створює модель поведінки до виникнення нової ситуації і необхідності створити нову з урахуванням умов, які змінилися. Інший варіант – змушена використовувати безконтрольно виниклу модель в новій ситуації і супроводжувану розвалом колишньої моделі. Або переходить у третю композицію, створену особистістю в постситуаційний період із двох наявних в своєму внутрішньому світі, а не просто шукає, використовує «відсутню інформацію». Останнє, як показано в [3], демонструє кількісний рівень. Наша позиція і К-методика, як видно з вищеописаного, співвідноситься з якісним рівнем в аспекті його нелінійності, нерівноважності (в т.ч. крайньої нерівноважності, наприклад, в творчості), різного ступеня хаотизації.

Яскравий приклад такого вимушеного створення особистістю якісно нового третього різновиду макрокомпозиції поведінки і макроструктури в своєму внутрішньому світі – це створення нової психобіовіртуальної форми існування художнього твору, його форми існування у внутрішньому світі особистості, в т.ч. з виходом у матеріальний носій – книгу, скульптуру і под., нарешті, з включенням у соціум – виставки, презентації. К-методика демонструє каскади дій, спрямованих на створення (виникнення) якісно нової моделі «життя в творчості», поведінки і макроструктури на основі переведення цінності в нову форму існування.

Важливим моментом в подібному підході до роботи психолога стає розуміння, що спроба створення особистістю якісно нової моделі, композиції внутріособистісної і зовнішньої поведінки з реалізацією в творі (фільм, картина, музика), структури більш вищого рівня може увінчатися успіхом при зовнішній, здавалося б, відсутності необхідних для цього умов.

В основі даного підходу погляди психосинергетики [4; 5] на продуктивність хаосу і випадковості в поведінці особистості, особливо в стадії творчого підйому, психосинергетична інтерпретація теорії хаосу і нерівноважної термодинаміки в теорії психіки і в уявленні психіки як гіперсистеми синергетичного порядку.

Більш того, в певних ситуаціях це можливо саме при збільшенні безладу щодо колишньої дотворчої композиції, моделі, структури і тієї, яка існує. Перед нами явище порога самоорганізації, що реалізується в даному випадку в особистісному, психічному аспекті. Це явище за визначенням полягає в тому, що коли за деякою межею всупереч законам, наприклад, класичної термодинаміки або теорії відображення, теорії систем, що застосовуються в психології (гуманітарному знанні), не тільки не збільшується безлад, але виникає якісно новий порядок, макрорядок, макрокомпозиція (в тому числі яка у процесі становлення, а не сталості). Саме він починає «підтягувати» під свою композиційну модель, структуру інші дрібні процеси і утворення. Цю межу, цей поріг в науці другої половини ХХ ст. стали називати порогом самоорганізації.

На рівні поведінки особистості це виглядає як те, що особистість робить відрив від свого рівня, скачок, переходить в нову якість. (Правда, на жаль, подібним же чином може відбуватися і руйнування особистістю себе або свого оточення, відносин з оточуючими, з соціумом). Перехід може відбуватися болісно і тим самим в певних випадках бути непродуктивним. Але при підтримці відповідно підготовленого фахівця цей перехід завершується інсайтом, радістю звільнення від вантажу безрезультатних пошуків. Це відбувається за рахунок переведення їх енергій в продуктивні дії особистості на підставі якісно нових уявлень щодо продукту творчості. Тепер воно в новій формі існування включає попереднє.

В сучасних умовах, організм, психіка і особистість людини знаходяться під безперервним процесом емоційно напружуючої негативної інформації, безперервного каскадного характеру вкрай негативних подій соціуму (теракти, кризи і под.). Тому все більш актуальною для обдарованої особистості стає концептуальна трансформація поглядів в поєднанні з оволодінням спеціальними навичками компенсації ступеня невротизації. Подібна трансформація виражається у вигляді переходу на макрорівневий композиційний аналіз і сприйняття, у вигляді визнання продуктивності таких незвичних явищ як цінність композиції і нової форми існування втраченої цінності, продуктивність нелінійності, хаосу, випадковості і, таким чином, уявлення про можливості та характер поведінки особистості з цих позицій. Також в цьому присутнє поняття цілого, яке знаходиться процесі становлення, нерівноважної динаміки і макрокомпозиційної складової.

Часто в творчому процесі розпадається наявне особистісне відчуття цілісності всередині себе і в зовнішній соціальній поведінці, порушується почуття стабільності та стійкості. У тому числі це може бути виражено невмотивованою агресією по відношенню до себе, до продукту своєї діяльності (все зроблене не подобається), до оточуючих і/або до зробленого ними.

Особливо яскраво проявляється така картина творчого стану особистості в процесі створення чогось – книги, картини, фільму, скульптури, а також у період після виставки або презентації (відчуття спустошеності може бути і в агресивному вигляді).

При деструктивному характері процесу комірчаста структура не встигає перебудовуватися в якісно нову структуру і має все більшу кількість «дірок», перерваних зв'язків, розширюється диффузність. В результаті вона може розпадатися на фрагменти, зникати як цілісність за аналогією з явищем гістерезису, описаним в [11].

Вищеописаним умовам і, відповідно, таким практичним завданням відповідає проектна К-методика «10×10» або «10 на 10» [4; 5].

Діагностичний аспект К-методики «10×10» експериментально досліджений в дисертаційній роботі Ю. Мадінової [8].

Дана К-методика базується, з одного боку, на концептуальних засадах психосинергетики, що включають концептуальну модель «ціле в цілому» і її похідні, концепцію «осьового просторово-часового центрування особистості» [4; 5], а з іншого боку – на теорії композиції Бабенко В.П. (радянсько-українського фотохудожника, кінооператора документаліста вищої категорії, члена спілки кінооператорів СРСР і України, лауреата Каннського фестивалю).

В якості діагностичного інструментарію в методиці використані синергетичний принцип макромоделювання [3; 11], а також принципи, засоби і закони геометричної композиції і макрокомпозиції кінокадру [1], макрообразження, що складається з 10-ти малюнків.

Методика «10×10», таким чином, дозволяє розглядати характеристики макрозображення на авторському композиційному і макрокомпозиційному рівнях, коли аналізуються характеристики композиційної організації не просто одного малюнка, а десяти малюнків як одного цілісного макрозображення одночасно. Саме вони, ці характеристики, розглядаються як маркери стану і організації внутрішньоособистісного простору і часу людини, яка діагностується, індивідуальної композиції особистості в цілому. При бажанні малюнки можуть бути розглянуті на загальноприйнятому в психології рівні, коли аналізуються колірні, графічні та інші особливості малюнка. Однак, в цьому випадку буде інша цільова орієнтація і результат.

Вивчено діагностичний і корекційний аспекти проективної авторської К-методики «10×10» [5], що входить в групу методик авторського К-методу «Створююча Сила» [4]. В ході емпіричного дослідження психологічних особливостей особистості проаналізовано психологічний стан особистості на основі проективних композиційних показників малюнків за допомогою кількісного та якісного аналізу традиційних і композиційних показників малюнків і їх взаємодії, а також проведено аналіз співвідношення психологічних показників і показників малюнків за допомогою кількісного та якісного аналізу [a/p]. Виявлено різнополюсні ознаки. Кореляційний аналіз дозволив виявити взаємозв'язки важливих параметрів психологічних характеристик особистості – 1) ригідності, 2) емоційності, 3) іпохондрії, депресії, істерії, психопатії, паранояльності, психастенії, шизоїдності і гіпотонії.

За результатами кількісного аналізу виявлена шестифакторна модель, яка характеризує взаємозв'язок індивідуальних особливостей особистості з індивідуально-особистісними факторами: показниками ригідності, емоційності і невротичними характеристиками особистості, такими як шизоїдність і депресія.

Для вивчення ефективності показників при діагностуванні психологічних розладів особистості використані кількісний і якісний аналіз композиційних і традиційних показників.

Кольорове рішення і комбінація ліній в проективних методиках характеризує різні психологічні стани особистості. У дослідженні виявлено нові композиційні взаємозв'язки характеристик малюнків: 1) узагальнені композиційні геометричні форми є характеристиками стабільності, врівноваженості, гармонійності композиції, що, в свою чергу, підтверджується основними композиційними законами – головного, врівноваженості і цілого; 2) організаційні – набір таких характеристик, як рівень побудови композиції (елементів або кольору), масштаб, кут нахилу, структура і розташування впливають на структуру і якість малюнка, а, відповідно, і композиції психіки / психомірного середовища особистості в цілому. Показано взаємозв'язок між узагальненими і організаційними характеристиками композиції, які доповнюють одна одну.

З метою вивчення взаємовпливу показників малюнків між собою проведено якісний аналіз і зроблено висновок, що підібраний інструментарій аналізу стану особистості за рахунок як традиційних, так і композиційних (авторських) характеристик малюнка (рис. 1) відповідає висунутим до нього вимогам. По-перше, високій швидкості і інформативності діагностики. По-друге, інформаційного успадкованого виявленого діагностичного інструментарію та наявності у нього тенденції до розвитку. В отриманих даних присутня наукова новизна, яка була отримана за рахунок композиційної організації макрозображення (декількох малюнків) як проекції індивідуальної композиції особистості під час дослідження.

З метою виявлення можливості діагностики стану особистості проведений аналіз співвідношення індивідуально-психологічних характеристик особистості і характеристик малюнків випробовуваних.

Кореляційний аналіз дозволив виявити позитивні і негативні кореляційні зв'язки високого рівня значущості між показниками малюнків і стану особистості.

За підсумками кількісного аналізу створена модель з 13-ти глобальних і 2-х приватних чинників.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Виявлено відсутність методики, що дозволяє досліджувати композиційні характеристики особистості на всіх рівнях одночасно. Для цього використаний композиційний метод «Створююча Сила» і проєктивна К-методика «10×10» І.В. Єршової-Бабенко, які базуються на теорії композиції В.П. Бабенко в концепті «композиційна характеристика психічного».

Виділено традиційні і композиційні характеристики малюнка і макрозображення з декількох малюнків, які допомагають позначити тип і структуру композиції, встановити основні акценти і на основі цих даних визначити психосемантичну структуру досліджуваної особистості.

Показана ефективність симптомокомплексу композиційної організації малюнка / макрозображення як діагностичного та корекційного інструментарію дослідження особливостей особистості (рис. 1).

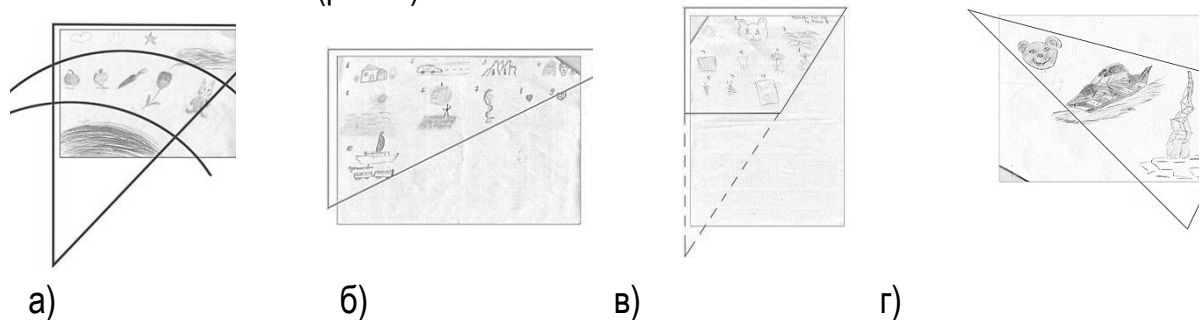

Рис.1. Характеристики геометричної композиції в психодіагностиці

Емпіричні дослідження показали значимість, ефективність і зручність розроблених методик «10×10» і «Видалення зайвого», їх застосування. Результати емпіричного дослідження впроваджені в психодіагностичну і корекційну роботу психологічної служби вишу, в навчально-виховну роботу вишів м. Одеси (акти впровадження від 23 червня, №313 від 06 вересня, 05 жовтня 2016, 20 квітня 2017).

Подальші перспективи застосування психосинергетичного підходу і розроблених на його основі діагностико-корекційної та розвиваючої К-методик «10×10» і «Видалення зайвого» (результати експериментального дослідження див. в [6]) можливо шляхом їх застосування до дослідження специфіки процесу і механізмів розвитку цінностей у обдарованої особистості. Перспективою є також розробка К-методики комплексного дослідження цілісного феномена з урахуванням як свідомих, так і несвідомих рівнів особистості.

Список використаних джерел

1. Бабенко В.П. Беседы о композиции / В.П. Бабенко. – Херсон «Гринь Д.С.», 2013. – 41 с.
2. Белозеров С.М. Организация внутреннего мира человека и общества. Теория и метод композиции/ С.М. Белозеров. – М.: Алетейа, 2002. – 768 с.
3. Буданов В.Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании / В.Г Буданов. – М.: Изд-во ЛКИ, 2009. – 240 с.

4. Ершова-Бабенко И.В. Психосинергетические стратегии человеческой деятельности (Концептуальная модель): монография / И.В. Ершова-Бабенко. – В.: NOVA KNYGA, 2005. – 368 с.
5. Ершова-Бабенко И.В. Психосинергетика: монография / И.В. Ершова-Бабенко. – Херсон, Изд-во «Д. Гринь», 2015. – 488 с.
6. Кривцова Н.В. Шлях до гармонії життя: теорія і практика самореалізації: монографія / Н.В. Кривцова. – Херсон: Вид-во «Гринь Д.С.», 2017. – 350 с.
7. Лебедева Л.Д. Энциклопедия признаков и интерпретаций в проективном рисовании и арт-терапии / Л.Д. Лебедева, Ю.В. Никонорова, Н.А. Тараканова. – СПб.: Речь, 2013. – 332 с.
8. Мадинова Ю.И. Композиционная организация рисунка как симптомокомплекс адаптивности/дезадаптивности личности. Проблема исследования и диагностики: монография / Ю.И. Мадинова. – Херсон: ФЛП Гринь Д.С., 2016. – 246 с.
9. Мадинова Ю.И. Особливості деадаптації студентів-медиків: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. – Одеса, 2016. – 19 с.
10. Пригожин И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М.: Прогресс, 1986. – 430 с.
11. Хакен Г. Принципы работы головного мозга. Синергетический подход к активности мозга, поведению и когнитивной деятельности / Г. Хакен. – М.: Per Se, 2001. – 353 с.

References transliterated

1. Babenko V.P. Besedy o kompozicii / V.P. Babenko. – Herson «Grin' D.S.», 2013. – 41 s.
2. Belozarov S.M. Organizacija vnutrennego mira cheloveka i obshhestva. Teorija i metod kompozicii/ S.M. Belozarov. – M.: Aleteja, 2002. – 768 s.
3. Budanov V.G. Metodologija sinergetiki v postneklassicheskoj nauke i v obrazovanii / V.G Budanov. – M.: Izd-vo LKI, 2009. – 240 s.
4. Ershova-Babenco I.V. Psihosinergeticheskie strategii chelovecheskoj dejatel'nosti (Konceptual'naja model'): monografija / I.V. Ershova-Babenco. – V.: NOVA KNYGA, 2005. – 368 s.
5. Ershova-Babenco I.V. Psihosinergetika: monografija / I.V. Ershova-Babenco. – Herson, Izd-vo «D. Grin'», 2015. – 488 s.
6. Kryvtsova N.V. Shliakh do harmonii zhyttia: teoriia i praktyka samorealizatsii: monohrafiia / N.V. Kryvtsova. – Kherson: Vyd-vo «Hryn D.S.», 2017. – 350 s.
7. Lebedeva L.D. Jenciklopedija priznakov i interpretacij v proektivnom risovanii i art-terapii / L.D. Lebedeva, Ju.V. Nikonorova, N.A. Tarakanova. – SPb.: Rech', 2013. – 332 s.
8. Madinova Ju.I. Kompozicionnaja organizacija risunka kak simptomokompleks adaptivnosti/dezadaptivnosti lichnosti. Problema issledovanija i diagnostiki: monografija / Ju.I. Madinova. – Herson: FLP Grin' D.S., 2016. – 246 s.
9. Madynova Yu.Y. Osoblyvosti deadaptatsii studentiv-medykiv: avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.01 – zahalna psykholohiia, istoriia psykholohii. – Odesa, 2016. – 19 s.
10. Prigozhin I. Porjadok iz haosa: Novyj dialog cheloveka s prirodoj / I. Prigozhin, I. Stengers. – M.: Progress, 1986. – 430 s.
11. Haken G. Principy raboty golovnogo mozga. Sinergeticheskij podhod k aktivnosti mozga, povedeniju i kognitivnoj dejatel'nosti / G. Haken. – M.: Per Se, 2001. – 353 s.

Yershova-Babenco I.V. Theoretical approach to the study of personal values in a gifted personality. Diagnostic composition technique «10×10». The article deals with the psychosynergetic approach for solving problems of understanding psychological features of the processes and mechanisms of the development of personal values, their specificity in a gifted personality in modern world. For this purpose was proposed a diagnostic and corrective compositional technique «10 drawings in 10 minutes» and a conceptual model «whole-in-whole».

Keywords: psychosynergetic approach, compositional method «Creative Power», diagnostic-corrective technique «10×10», conceptual model «whole-in-whole», gifted personality.